

משרד החינוך

המנהל המדעי

אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוץ

אגף לקיויות למידה והפרעת קשב

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

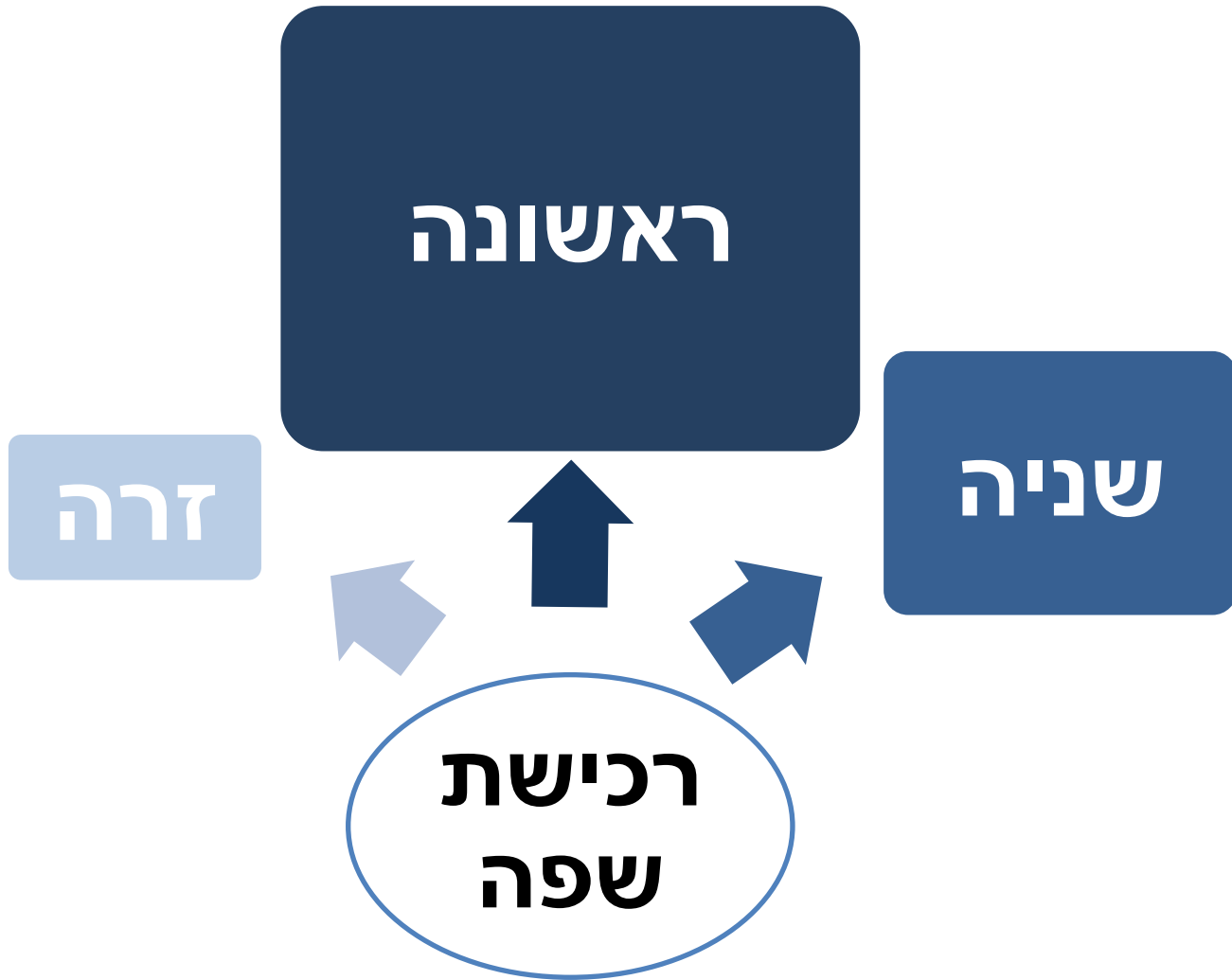
אנגלית כשפה זרה

מאבחון להתערבות

ד"ר ריטה זלצמן קוליק

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

לימוד אנגלית כשפה זרה בישראל

מטרות מערכת החינוך –

- לספק הזדמנות שווה לתהליך למידה יעיל
- להצמיח בוגרי תיכון השולטים בשפה האנגלית על פי אמות המידה הבינלאומיות (CEFR) ובהתאם לתכנית הלימודים בישראל

• תהליך אקטיבי ומאתגר

• נמשך על פני שנים

- מאתגר במיוחד לאלו המתמודדים עם לקויות למידה והפרעות קשב וריכוז

תכנית הלימודים באנגלית 2020

תכנית הלימודים 2020

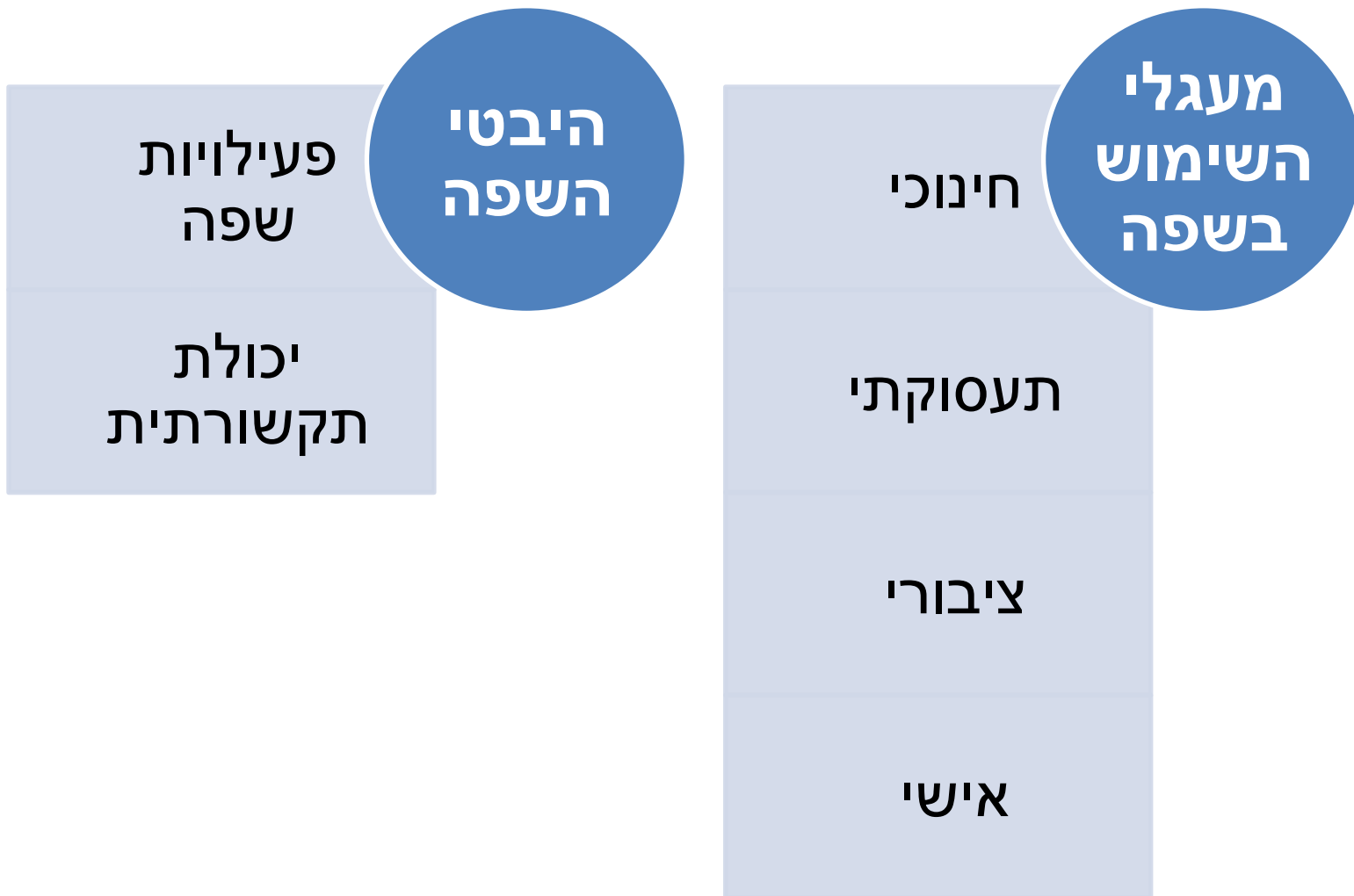
- המשכיות בין המערכת הבית ספרית להשכלה הגבוהה
- גשר בין ההקשר הישראלי והעולמי בכל הקשור לשפה האנגלית

יישור קו עם מודל ה- CEFR

- היכולות הנדרשות בלימוד שפה כדי לתפקד ולתקשר באופן יעיל באנגלית
- תפיסות וסטנדרטים אחידים להוראה והערכה של שפה זרה

רכיבי תכנית הלימודים באנגלית 2020

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

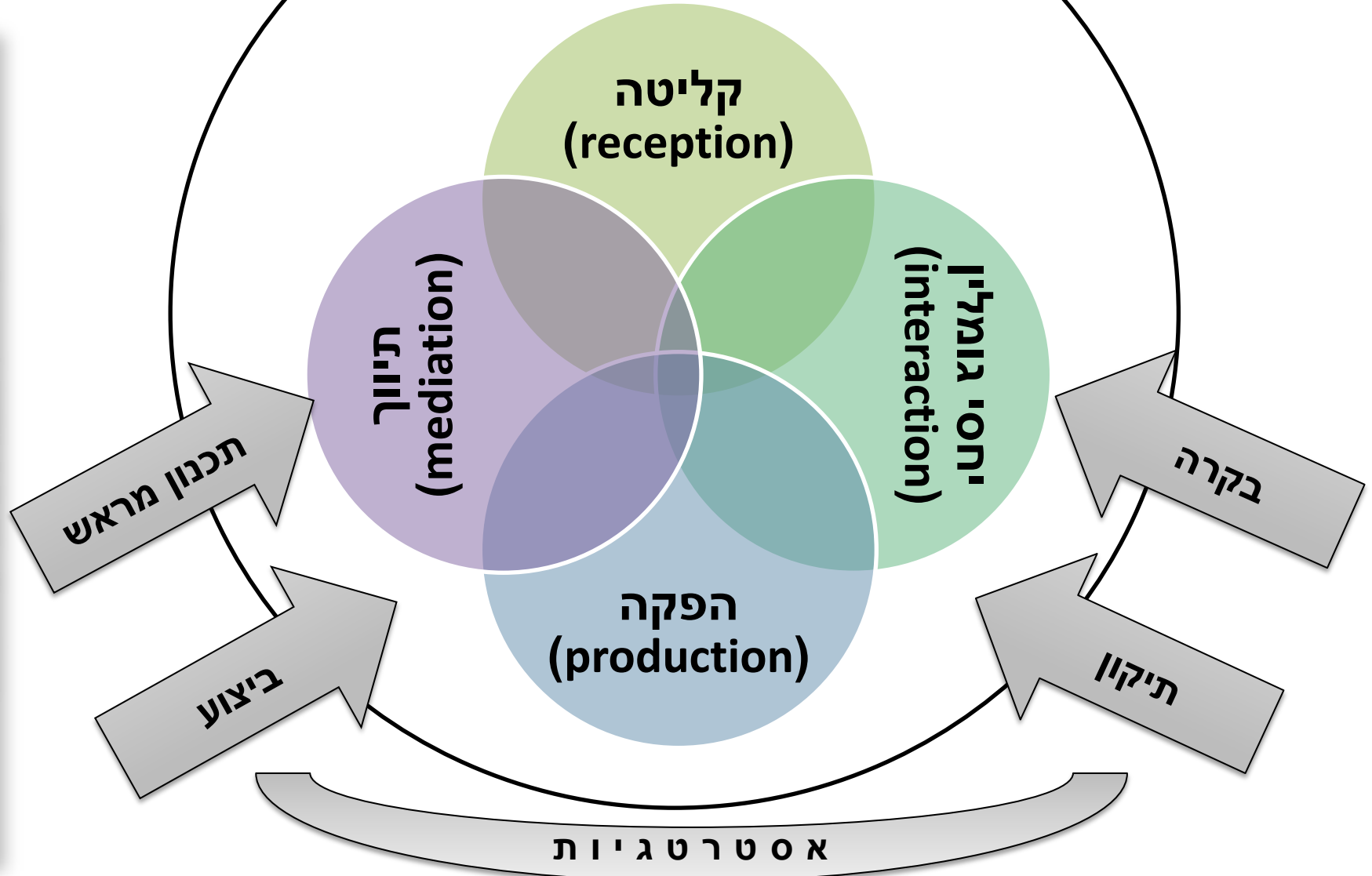

היבטי
השפה

פעילויות
שפה

יכולת
תקשורתית

פעילויות שפה

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

פעילויות
שפה

היבטי
השפה

יכולת
תקשורתית

יכולת תקשורתית

היבט
חברתי-שפתי
(sociolinguistic)

היבטי שפה
(linguistic)

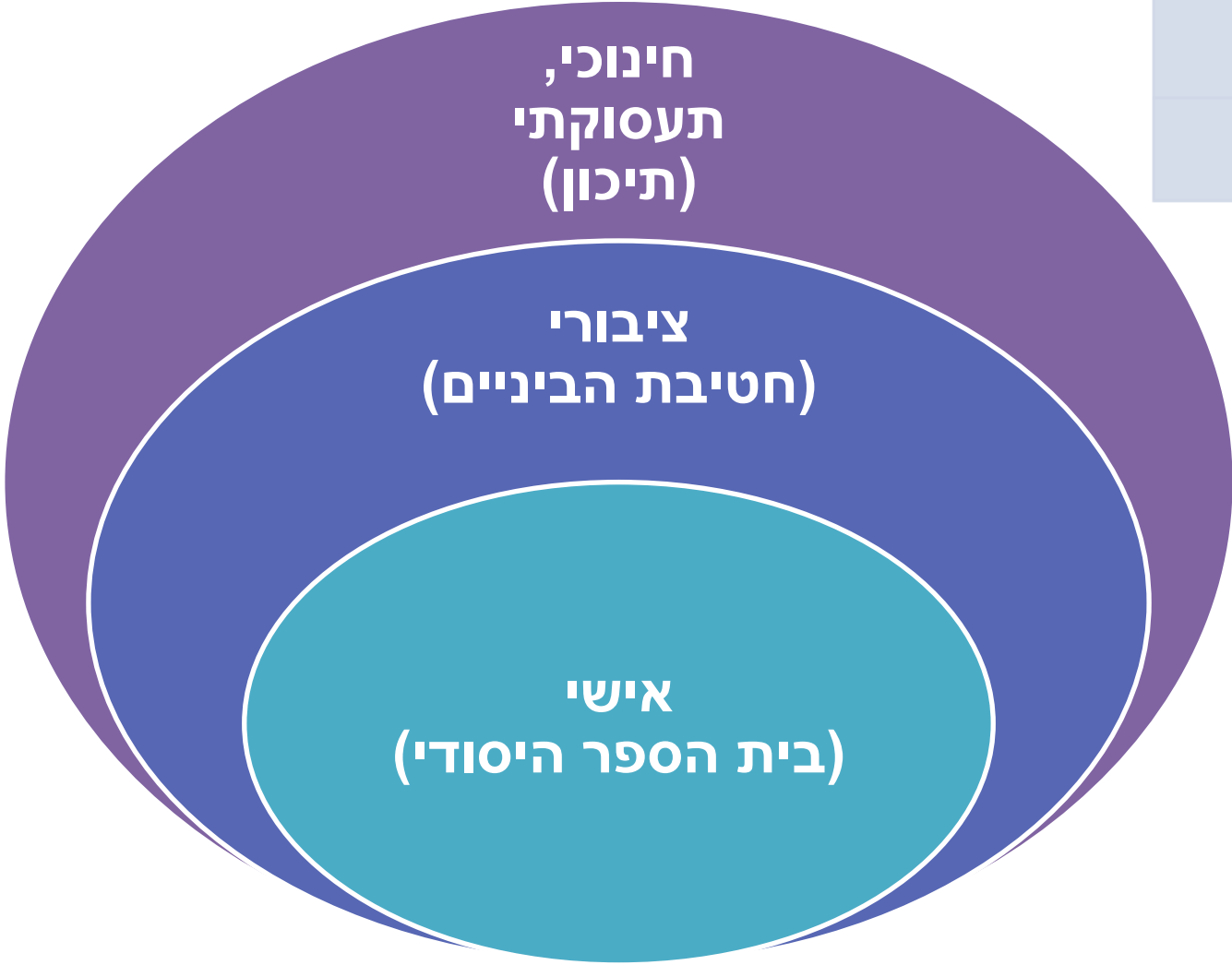
היבטים מעשיים
(pragmatic)

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

מעגלי השימוש בשפה

- חינוכי
- תעסוקתי
- ציבורי
- אישי

מ"לקויות למידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

תכנית הלימודים 2020

אוצר מילים

(במצטבר מעל ל-5000 מילים - receptive)

מקבץ
(Band 3)
בית הספר
התיכון
כ-2000

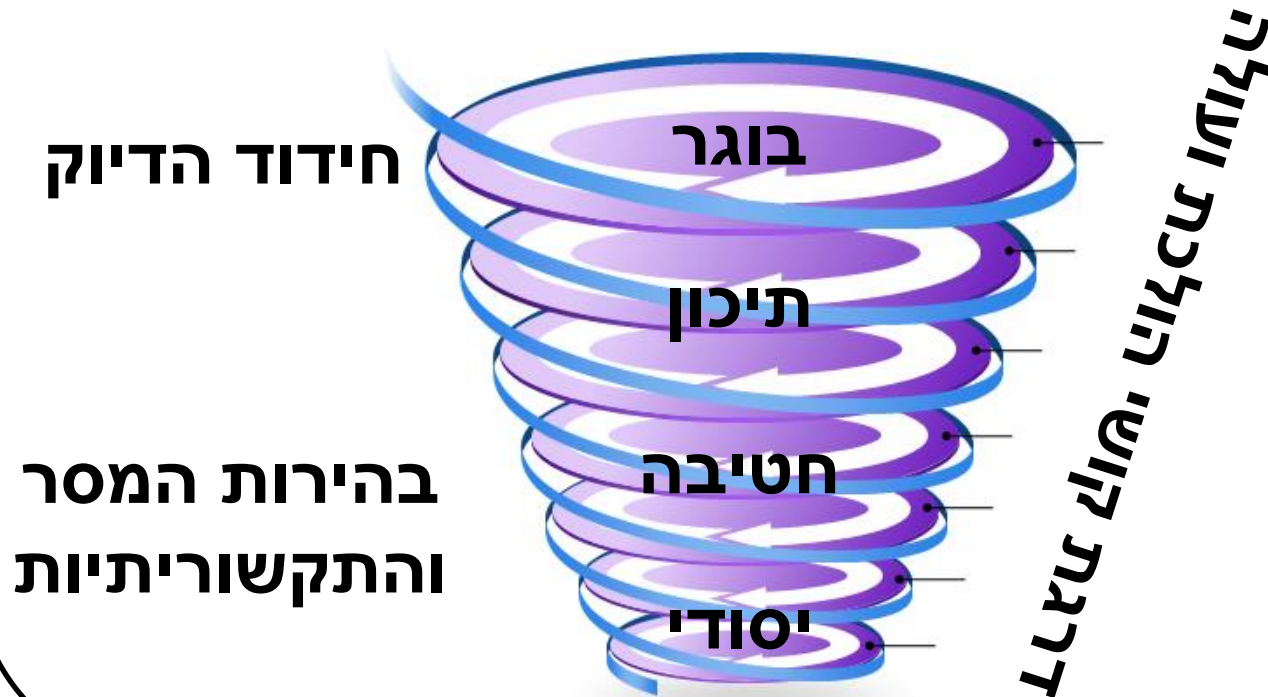
מקבץ
(Band 2)
חטיבת
הביניים
כ-2000

מקבץ
(Band 1)
בית הספר
היסודי
כ-1400

תכנית הלימודים 2020

דקדוק

האתגרים בלימוד EFL – מאפייני השפה

• אלפבית –

- מערכת אותיות (לטיניות) חדשה,
- כיווניות כתיבה השונה מעברית/ערבית,
- למידה של 52 גראפמות (אותיות קטנות וגדולות) חדשות,
- מקבצים של אותיות הדומות בצורתן (כגון: f/t, b/d/p/q, l/i, h/n, m/w)

• פונולוגיה – מערכת צלילים חדשה שאינה קיימת בשפה הראשונה

- צילי עיצור כגון /ch/, /qu/, /th/
- צילי ניקוד כגון /ou/, /i/, /a_e/

(Kahn-Horwitz, Roffman, & Teitelbaum, 1998)

האתגרים בלימוד EFL – מאפייני השפה

• אורתוגרפיה –

– ארבע רמות מורכבות של מערכת הכתב העמוקה

- צליל אחד ← אות אחת (c a t)
- צליל אחד ← צירוף של אותיות (c a tch)
- צליל אחד ← צירופים שונים (ice, like, my, night, pie)
- צירוף אחד ← צלילים שונים (yes, many, cry)

– ייצוג צלילים שונים כגון p/f ע"י אות אחת בשפה הראשונה ("פ")

(Kahn-Horwitz, Roffman, & Teitelbaum, 1998 ; McGuinness, 2004)

האתגרים בלימוד EFL – מאפייני השפה

• מורפולוגיה –

– באנגלית המורפולוגיה בעיקרה לינארית ומבוססת על משפחות מילים תוך שימוש בתחילות וסופיות, ללא שורשים ותבניות, בשונה מהמורפולוגיה העשירה בשפה הראשונה המאפשרת השענות בקריאה ובהבנה על זיהוי תבניות

• דקדוק ותחביר –

– מבנה המשפט באנגלית אינו מאפשר את הגמישות הקיימת בשפה הראשונה

– קיים ריבוי מבנים דקדוקיים (זמנים) שאין להם מקבילה בשפה הראשונה

(Marslen-Wilson, Tyler, Waksler, & Older, 1994; Miller, 2016)

האתגרים בלימוד EFL – מאפייני התהליך

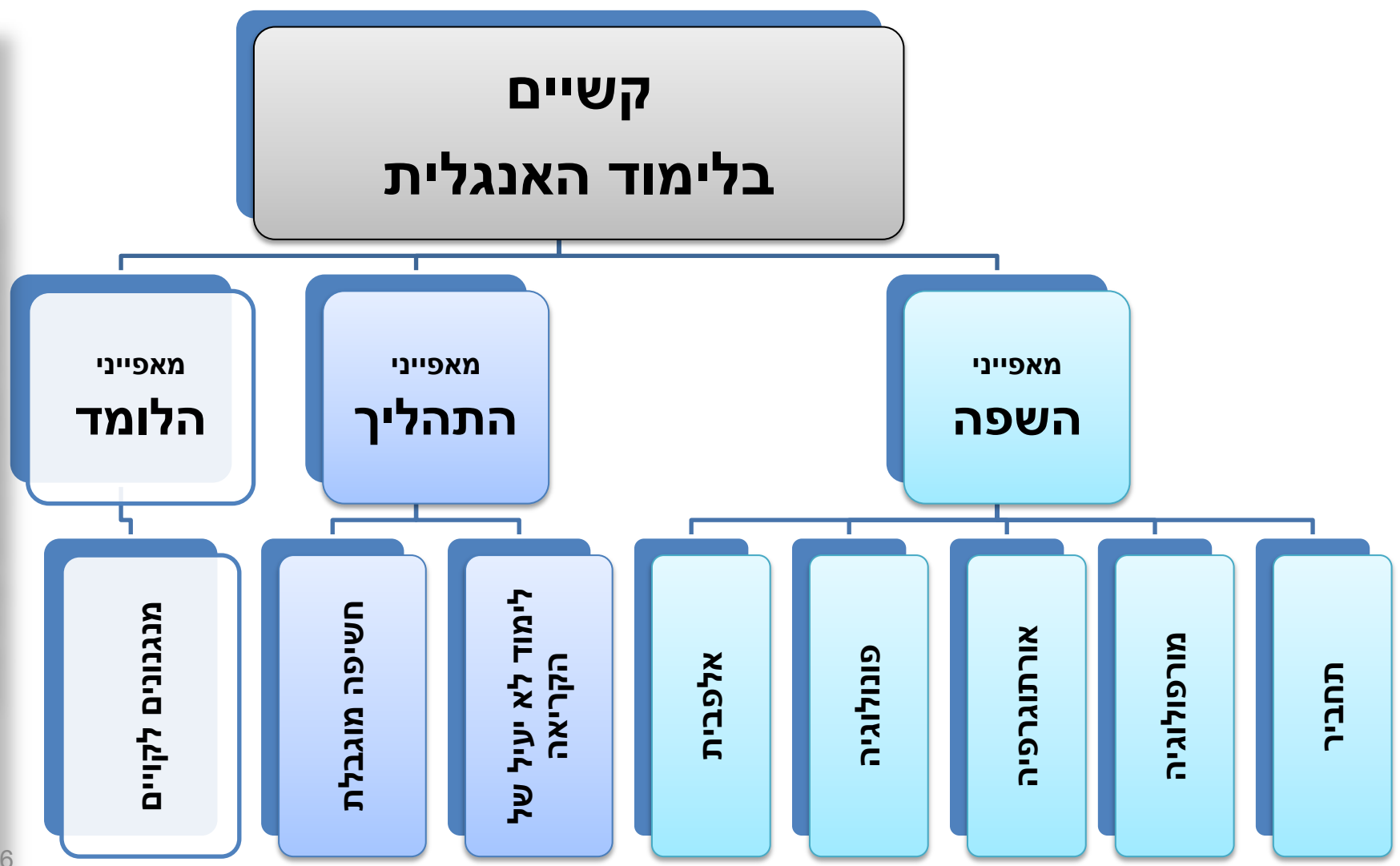
- **הקצאת שעות** (בין שעתיים לחמש בשבוע על פני כ 30 שבועות למידה בפועל)
- **שליטה חלקית** במיומנויות הקריאה באנגלית בקרב תלמידים בגילאים שונים
  - קריאה גלובאלית והעדר שליטה בידע האורתוגראפי, במיומנות הפענוח ובאיות
  - ידע של המורים בתחום חוקי הקריאה
  - ספרי הלימוד המתווים את הפדגוגיה של הקניית הקריאה בבית הספר היסודי

(Fuchs, Kahn-Horwitz, & Katzir, 2019; Vaisman, & Kahn-Horwitz, 2019; Zeltsman-Kulick, 2015)

1. האם קיים קושי?

2. מהו מקור הקושי?

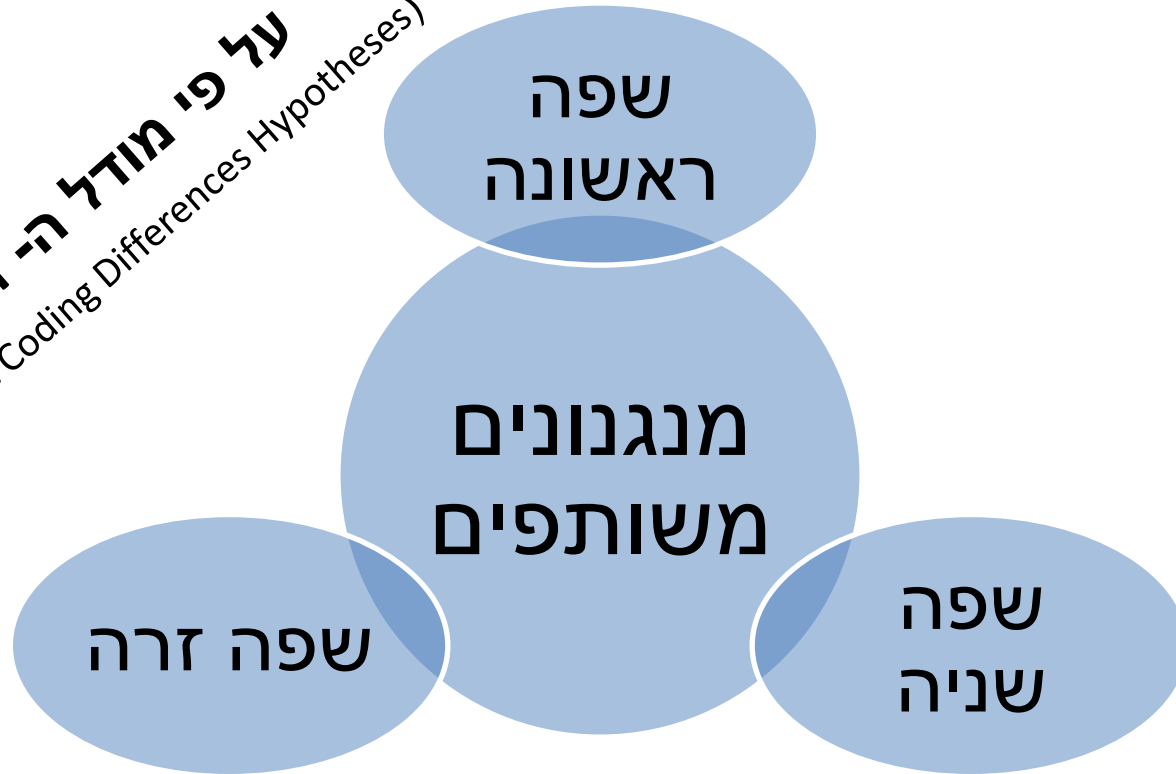

המפגש בין הלומד לשפה

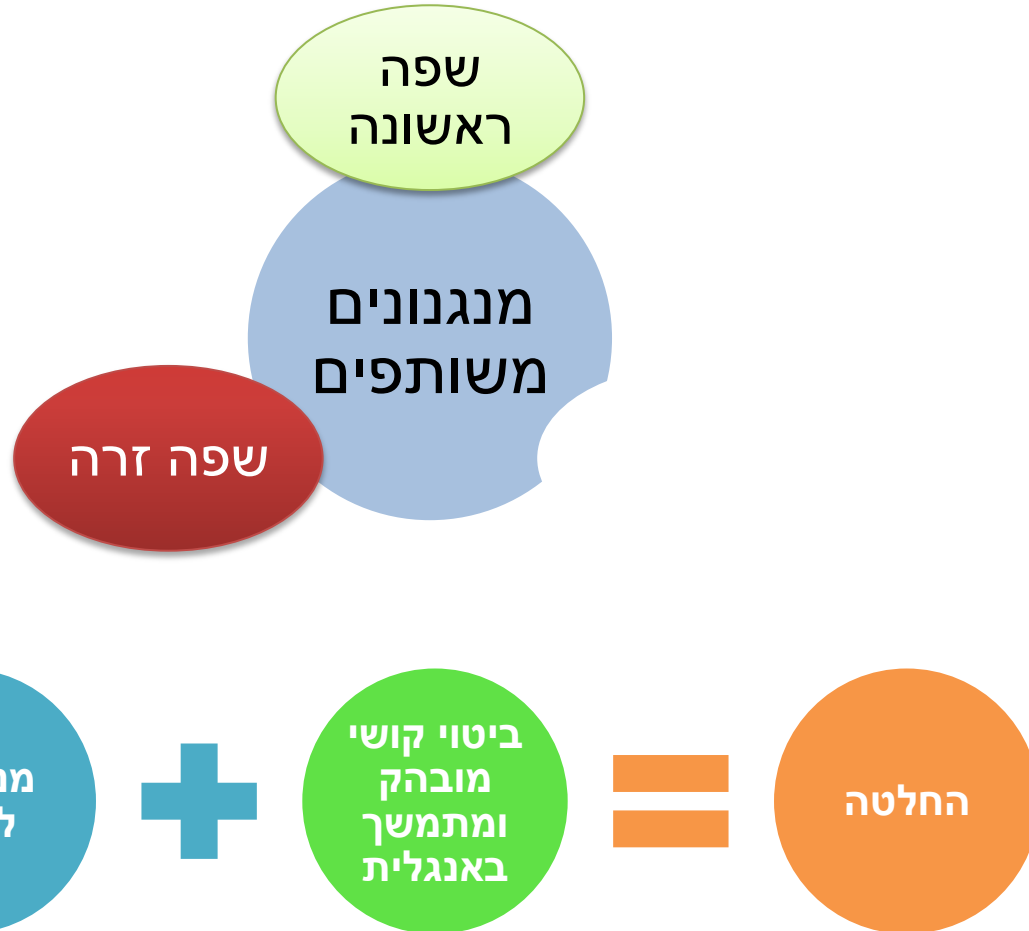
על פי מודל ה-LCDH
(Linguistic Coding Differences Hypotheses)

(Ganschow, Sparks & Javorsky, 1998)

המפגש בין הלומד לשפה

(Geva, 2008; Zeltsman-Kulick, 2015; Ziegler & Goswami, 2006)

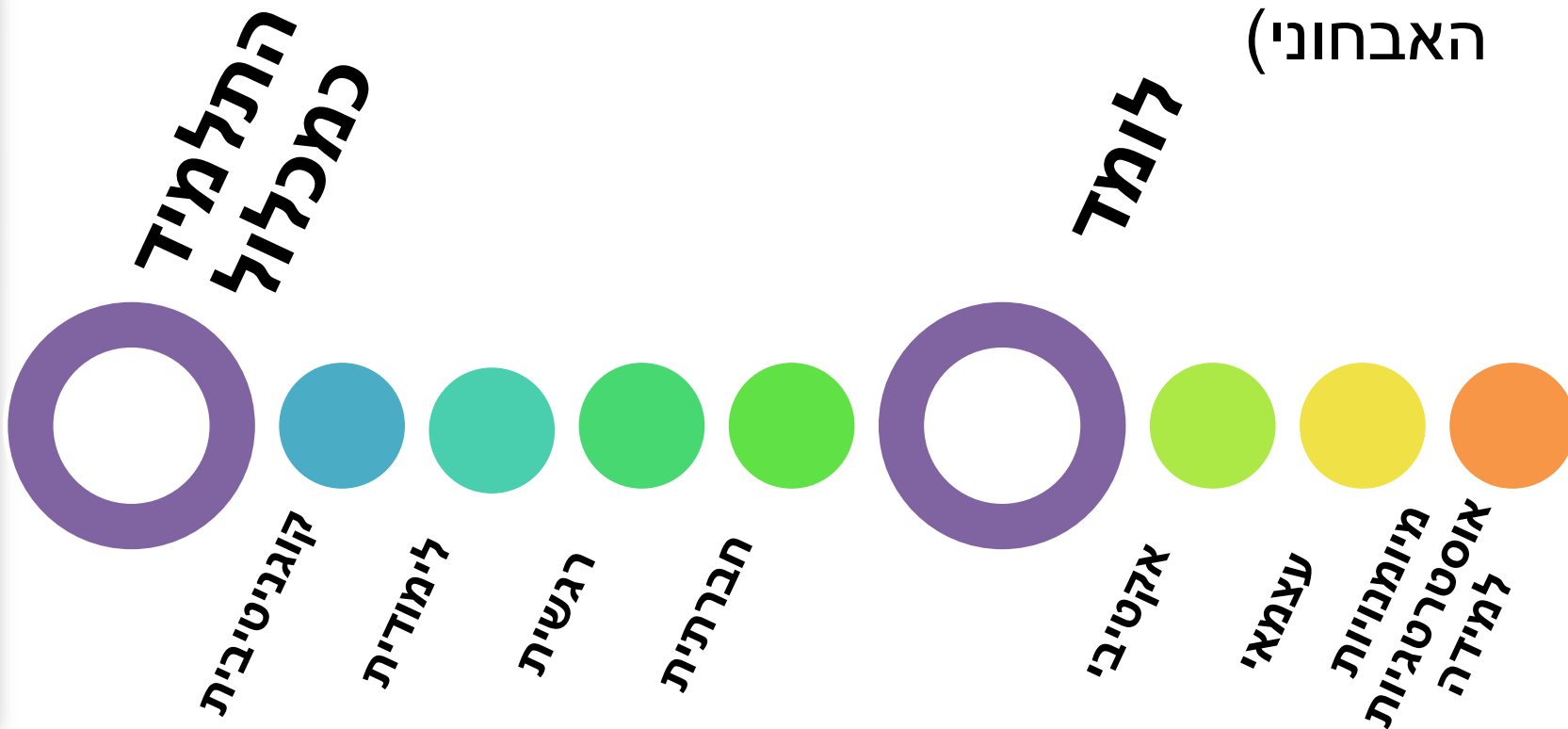
שינוי הפרדיגמה לפי ה DSM5 – מאבחון להתערבות

- שלבי התהליך (על פי מודל ה Rtl)
- תפקידי השותפים (הצוותים החינוכיים והצוות האבחוני)

שינוי הפרדיגמה לפי ה DSM5 – מאבחון להתערבות

- שלבי התהליך (על פי מודל ה Rtl)
- תפקידי השותפים (הצוותים החינוכיים והצוות האבחוני)

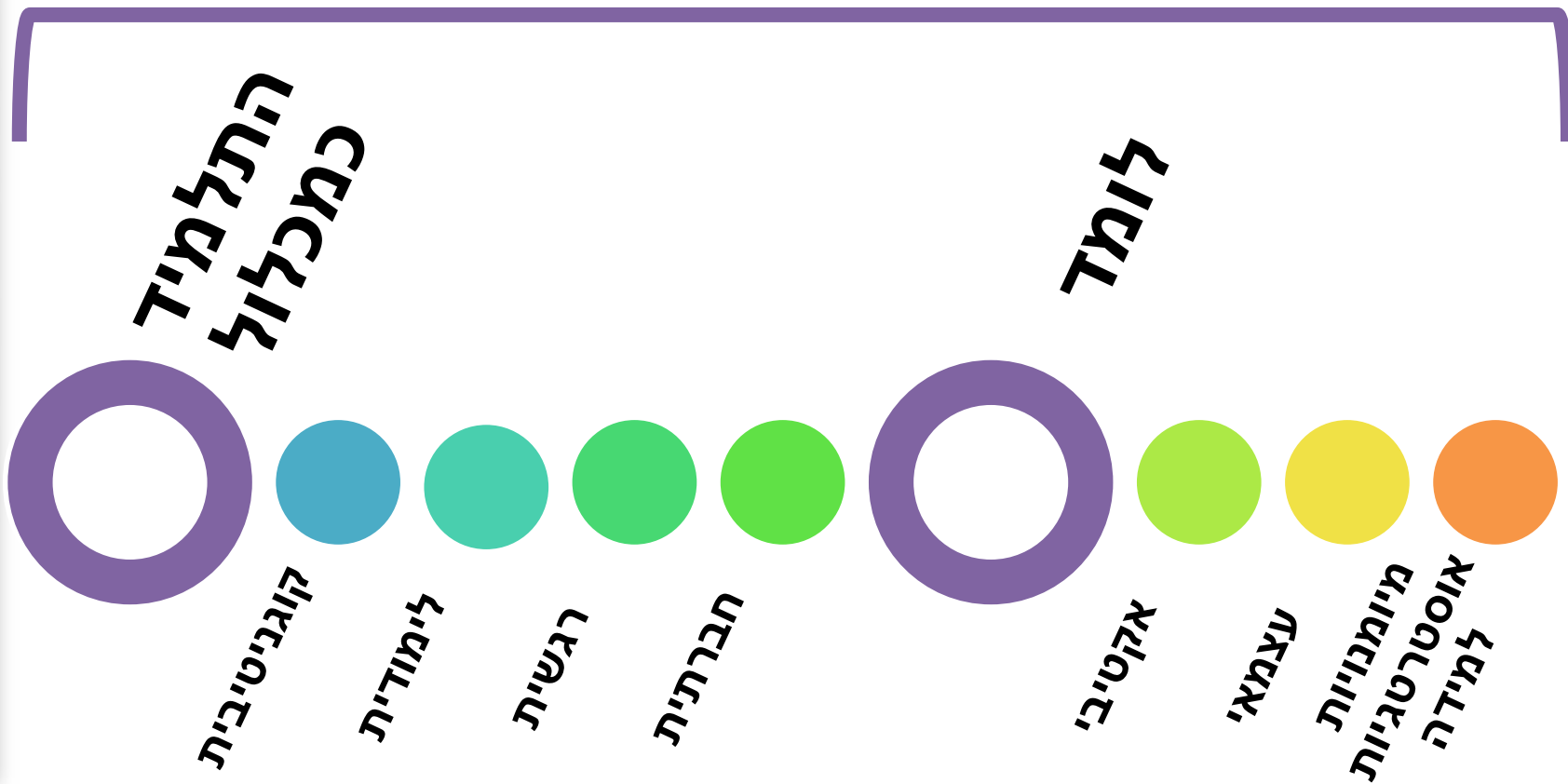

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

שינוי הפרדיגמה לפי ה DSM5 – מאבחון להתערבות

גם בלימוד האנגלית

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

שינוי הפרדיגמה לפי ה DSM5 – מאבחון להתערבות

- האבחון באנגלית משתלב ככלי דינאמי
  - מלמידה - לאבחון - ללמידה
- מטרת האבחון
  - לאתר לקויות למידה אשר יוצרות הפרעת למידה באנגלית
- התהליך יתבצע על פי מודל ה- Rtl (גישת פתרון הבעיות)
  - לאורך זמן (בשלושה מעגלי פעולה)
  - בשיתוף הצוותים הפדגוגיים, החינוכיים והאבחוניים

(Maki, Floyd & Roberson, 2015)

התהליך (תוך מעקב ותיעוד) מלמידה – לאבחון - ללמידה מעגל ראשון (מורה לאנגלית) –

לימוד אנגלית בבית הספר היסודי ובהתאם לתכנית הלימודים בכיתות ג', ד'

בתחילת כיתה ה' יועבר בכיתה מבחן סינון אחיד כחלק מערכת ה- ABLE על מנת לאתר תלמידים שעשויים להתקשות ברכישת האוריינות בשפה האנגלית

העברת ערכת האבחון האישית (חלקה השני של ערכת ה- ABLE) לאותם תלמידים שאותרו במטרה לזהות את המיומנויות והמנגנונים הזקוקים לחיזוק

בניית תכנית התערבות ותמיכה לאותם תלמידים מתקשים

התהליך (תוך מעקב ותיעוד) מלמידה – לאבחון – ללמידה מעגל שני (צוות פדגוגי/חינוכי) –

בתחילת כיתה ז' איתור תלמידים בעלי קשיים ספציפיים ברמת הידע והמיומנויות (מבחן הערכה אחיד לחטיבת הביניים)

בניית תכנית התערבות ייעודית לפרק של חצי שנה לפחות ועד לסיום חטיבת הביניים בהתאם לתכנית הערכה, מעקב והתקדמות התלמיד

בסוף כיתה ט' תתקבל החלטה של הצוות הפדגוגי והחינוכי אם יש צורך בהפניית התלמיד לאבחון באנגלית

התהליך (תוך מעקב ותיעוד) מלמידה – לאבחון – ללמידה מעגל שלישי (צוות אבחוני) –

בהמשך להמלצת צוות האנגלית ובמסגרת המלצה כוללת של הצוות הפדגוגי, מופנה התלמיד גם לאבחון ספציפי באנגלית (כחלק מאבחון כולל)

התלמיד מאבחן ספציפית באנגלית

תיק המעקב הפדגוגי התלת שנתי (מחטיבת הביניים)

ממצאי האבחון באנגלית

ממצאי האבחון הכולל

גיבוש מסקנה אבחונית מעמיקה

מתן ההמלצות להמשך ליווי התערבותי

החלטה בנוגע לנחיצות התאמות בדרכי הבחנות באנגלית

התהליך (תוך מעקב ותיעוד) מלמידה – לאבחון – ללמידה

התלמיד מאבחן ספציפית באנגלית

תיק המעקב הפדגוגי התלת
שנתי (מחטיבת הביניים)

ממצאי האבחון באנגלית

ממצאי האבחון הכולל

לדוגמא

- המלצה על **התעלמות משגיאות כתיב** - אבחנה כוללת של לקות קריאה או דיסגראפיה, התלמיד לא הפיק תועלת ניכרת מתכנית ההתערבות (אימון במיומנויות פונולוגיות, למידה מפורשת ושיטתית של תבניות אורתוגרפיות, הרחבה אוצר המילים ותרגול הכתבות וכתיבה חופשית).
  - המלצה על **הקראת שאלון** - אבחנה כוללת של לקות קריאה וקושי בהבנת הנקרא, התלמיד לא הפיק תועלת ניכרת מתכנית ההתערבות (הרחבת אוצר המילים, למידה סדורה של הקוד האורתוגרפי, אימון שטף קריאה ותרגול אסטרטגיות הבנת הנקרא)
  - המלצה על **הקלדה או הקלטה** (במסגרת מבחן מתוקשב) -
    - אבחנה כוללת של כתב לא קריא, התלמיד לא הפיק תועלת ניכרת מתכנית התערבות (אימון בכתיבה)
    - אבחנה כוללת של קשיי הבעה בכתב, התלמיד לא הפיק תועלת ניכרת מתכנית התערבות (הרחבת אוצר מילים, אימון במוסכמות כתיבה ואסטרטגיות התארגנות ובקרה)
- ובכפוף לשליטה מתאימה ביכולת הבעה בע"פ באנגלית

LD Profiles – Case Study Analyses

Dolev – 10th grade

Proficiency Level

מידע שיואלץ מוטעב מי, מטשאמו מאזק, צדס
 "מ"לקיווילי, מ"מ
 ותשא עוברתה 'רותיא, "טהמלל שויללל

Difficulties in academic achievement & deficits in psychological / behavioral characteristics
Reading and writing disabilities – Dyslexia & RC ✓
Memory problems
Inactive learning with meta-cognitive deficits
Insufficient use of learning strategies
ADHA
Social-Emotional Problems ✓

Level / Skill	Listening	Speaking	Reading	Writing
Beginner	✓	✓	✓	✓
Intermediate				
Advanced				
Proficient				

Main Issues –

- Orthography
- Vocabulary
- Syntax

Strengths -

- Motivation
- Hard worker
- Fast learner
- Learning strategies
- Meta-cognition

התהליך (תוך מעקב ותיעוד) מלמידה - לאבחון - ללמידה

התלמיד מאובחן סמויפוד באנגלית

DSM 5

תיק המעקב הפדגוגי התלת שנתי (מחטיבת הביניים)

ממצאי האבחון באנגלית

ממצאי האבחון הכולל

Rtl

לדוגמא

מנגנונים לקויים

ביטוי קושי מובהק ומתמשך באנגלית

החלטה

- המלצה על התעלמות משגיאות כתיב - אבחנה כוללת של לקות קריאה או דיסגרפיה, התלמיד תועלת ניכרת מתכנית (אימון במיומנויות פונטיות ומבניות אורתוגרפיות) מפורטת אורתוגרפית
- חוסר תשומת לב - אבחנה כוללת של לקות קריאה או דיסגרפיה, התלמיד לא תועלת ניכרת מתכנית ההתערבות (אימון במיומנויות פונטיות ומבניות אורתוגרפיות)
- המלצה על הקלטה או הקלטה (במסגרת מבחן מתוקשב) - אבחנה כוללת של לקות קריאה או דיסגרפיה, התלמיד לא תועלת ניכרת מתכנית ההתערבות (אימון במיומנויות פונטיות ומבניות אורתוגרפיות)
- המלצה על הקלטה או הקלטה (במסגרת מבחן מתוקשב) - אבחנה כוללת של לקות קריאה או דיסגרפיה, התלמיד לא תועלת ניכרת מתכנית ההתערבות (אימון במיומנויות פונטיות ומבניות אורתוגרפיות)

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Zeltsman-Kulick, 2015)

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
 כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

English Task		Local Norms	
		8 th grade	11th grade
Phonemic Awareness and Processing	CTOPP The Elision subtest of the Comprehensive Test of Phonological Processing (CTOPP; Wagner, Torgesen, & Rashotte, 1999)	N=99 Max=20 Mean=17.39 SD=2.583	N=102 Max=20 Mean=18.15 SD=2.427
Non-word decoding	WRMT The Word Identification and the Word Attack of the Woodcock Reading Mastery-Revised (Woodcock, 1987)	N=98 Max=45 Mean=20.68 SD=7.943	N=103 Max=45 Mean=25.63 SD=10.531
Single Word Reading	WRMT The Word Identification and the Word Attack of the Woodcock Reading Mastery-Revised (Woodcock, 1987)	N=98 Max=106 Mean=52.28 SD=10.818	N=103 Max=106 Mean=63.35 SD=15.192
Orthographic code knowledge	The SCK Task (Prior, Zeltsman-Kulick & Katzir, in press)	N=100 Max=13 Mean=7.62 SD=2.755	N=100 Max=13 Mean=8.31 SD=2.557

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Zeltsman-Kulick, 2015)

English Task		Local Norms	
		8th grade	11th grade
Morpho-syntax	PAL II Process Assessment of the Learner - Second Edition: Diagnostics for Reading and Writing (Berninger, 2007)	N=100 Max=14 Mean=5.59 SD=2.804	N=113 Max=14 Mean=8.19 SD=3.223
Single Word Reading Fluency	TOWRE The Test of Word Reading Efficiency (Torgesen, Wagner, & Rashotte, 1999)	N=98 Max=104 Mean=60.98 SD=10.173	N=103 Max=104 Mean=69.45 SD=11.692
Vocabulary	PPVT The Peabody Picture Vocabulary Test-III (Dunn & Dunn, 1997)	N=99 Max=110 Mean=52.39 SD=13.745	N=103 Max=110 Mean=62.10 SD=16.377
Reading Comprehension	GORT-D The Gray Oral Reading Test-Diagnostic (Bryant & Wiederholt, 1991)	N=96 Max=65 Mean=24.29 SD=11.417	N=114 Max=65 Mean=29.68 SD=12.137

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Janina Kahn-Horwitz, 2013)

Test Type	Name of Test	Measure	5 th grade			6 th grade		
			N	Mean	SD	N	Mean	SD
Test 1: Orthographic Map page 13	ABC:grapheme- phoneme identification max. 36	accuracy	29	23.76	5.01	29	25.17	4.06
		Orthographic patterns max. 79	29	22.07	8.37	29	35.21	6.74
Test 2: Single Word Reading page 29	100 word list	accuracy	29	46.21	12.18	30	63.14	9.77
Test 3: Contextualized Oral Reading	Narrative Text "Dan" page 54, 59	accuracy no. errors	29	3.59	2.37	29	.90	1.05
		speed secs.	29	.44 (89wam)	.32 (44)	29	.21 (131 wam)	.04 (23)
		comp. max 5	29	4.48	.79	29	4.93	.26
Contextualized Silent Reading	Narrative Text "Dana at the farm" page 57	speed secs.	29	.36 (62wam)	.21	29	.19 (117 wam)	.05
		comp. max. 5	29	3.83	1.14	29	4.62	.56

מ"לקויות למידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Janina Kahn-Horwitz, 2013)

Test Type	Name of Test	Measure	5 th grade			6 th grade		
			N	Mean	SD	N	Mean	SD
Test 5: Vocabulary	Recognition page 35, 36	accuracy	28	18.61	.99	29	19.10	.67
	Contextualized page 37	accuracy	28	18.79	1.97	29	19.41	.81
	Decontextualize d page 38	accuracy	27	18.28	1.27	29	18.98	.81
Test 6: Syntax page 79	Arrange jumbled words	accuracy	29	5.79	2.16	29	7.86	1.89

מ"לקויות למידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Janina Kahn-Horwitz, 2013)

Test Type	Name of Test	Measure	7 th grade			8 th grade		
			N	Mean	SD	N	Mean	SD
Test 1: Orthographic Map page 13	ABC:grapheme- phoneme identification max 36	accuracy	31	25.74	4.43	31	25.94	4.51
	Orthographic patterns max 79	accuracy	31	38.65	7.41	31	39.45	7.51
Test 2: Single Word Reading	100 word list page 29	accuracy	31	74.36	10.42	31	76.90	11.94
Test 3: Contextualized Oral Reading	Narrative Text (7 th – Three Friends max. 3; 8 th grade – Collecting Stones max. 12) page 64, 65	accuracy # errors	31	1.36	1.80	31	1.74	2.19
		speed secs.	31	.63 (96 wam)	.32 (.25)	31	.52 (112 wam)	.23 (.29)
		comp.	31	2.07	.71	30	10.77	1.19

מ"לקויות למידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

דגמאות לכלי אבחון באנגלית עם נורמות מקומיות

(מתוך Janina Kahn-Horwitz, 2013)

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
 כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

Test Type	Name of Test	Measure	7 th grade			8 th grade		
			N	Mean	SD	N	Mean	SD
Contextualized Silent Reading	Narrative Text (7 th – collecting stones max. 12)	Speed (secs.)	31	.50 (100 wam)	.26	30	1.06 (111 wam)	.45
	Expository Text (8 th – Kangeroos max. 3) page 67	comp. (max. 3)		10.84	1.13	26	1.81	.40
Test 4: Spelling page 96	Contextualized sentences	accuracy traditional scoring	31	21.32	3.33	31	21.39	3.31
Test 5: Vocabulary	Recognition page 39	accuracy	31	19.16	1.16	31	19.42	.81
	Contextualized page 40	accuracy	31	19.02	1.67	31	19.03	1.30
	Decontextualized page 41	accuracy	31	18.66	1.75	31	18.97	1.63
Test 6: Syntax page 79	Arrange jumbled words	accuracy	31	9.74	2.21	31	11.07	1.84
Test 7: Morphology page 82		accuracy				31	9.48	2.82
		speed (min. sec)				30	2.00	.76

משרד הבריאות

המנהל המדעי

אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוץ

אגף לקויות למידה והפרעת קשב

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

שאלות...

משרד הבריאות

המנהל הפדגוגי

אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוץ

אגף לקויות למידה והפרעת קשב

מ"לקויות ללמידה" איתור, התערבות ואבחון
כנס פסיכולוגים ומאבחנים בתחום לקויות למידה

esewithrita@gmail.com